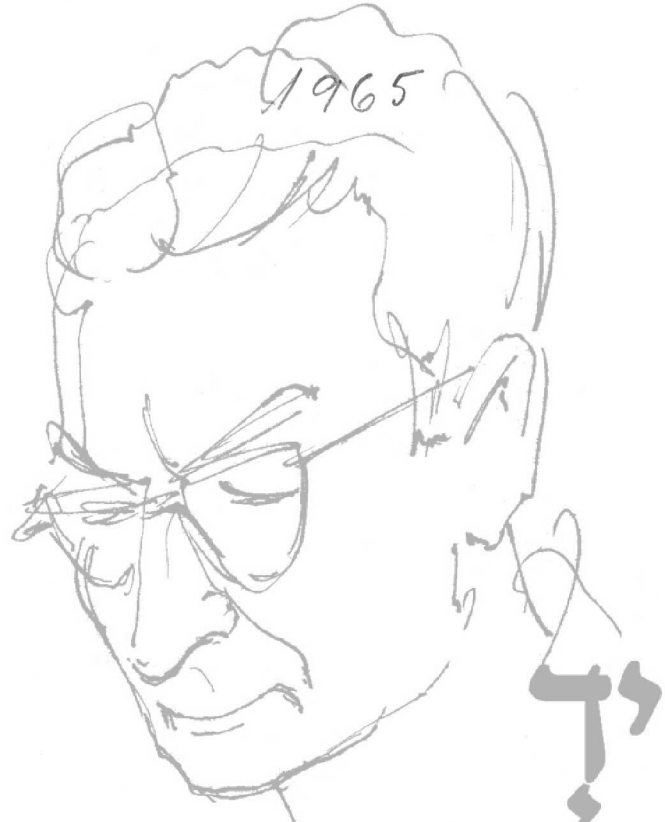

גנוז יד למורשת חיים הזז	
1.2	סימן
1:112	תיק

[בקרויק קבית לרת החוף]

למורשת
חיים הזז

כל הזכויות שמורות

2. אדם שיש לו חובות רבות ויש לו קצת כסף
אולי יחליט ללמוד משהו חדש
(2) אדם שיש לו חובות רבות ויש לו קצת כסף
אולי יחליט ללמוד משהו חדש
אדם שיש לו חובות רבות ויש לו קצת כסף
אולי יחליט ללמוד משהו חדש

3. אדם שיש לו חובות רבות ויש לו קצת כסף
אולי יחליט ללמוד משהו חדש
אדם שיש לו חובות רבות ויש לו קצת כסף
אולי יחליט ללמוד משהו חדש

4. אדם שיש לו חובות רבות ויש לו קצת כסף
אולי יחליט ללמוד משהו חדש
אדם שיש לו חובות רבות ויש לו קצת כסף
אולי יחליט ללמוד משהו חדש

5. אדם שיש לו חובות רבות ויש לו קצת כסף
אולי יחליט ללמוד משהו חדש
אדם שיש לו חובות רבות ויש לו קצת כסף
אולי יחליט ללמוד משהו חדש

6. אדם שיש לו חובות רבות ויש לו קצת כסף
אולי יחליט ללמוד משהו חדש
אדם שיש לו חובות רבות ויש לו קצת כסף
אולי יחליט ללמוד משהו חדש

7. אדם שיש לו חובות רבות ויש לו קצת כסף
אולי יחליט ללמוד משהו חדש
אדם שיש לו חובות רבות ויש לו קצת כסף
אולי יחליט ללמוד משהו חדש

8. אדם שיש לו חובות רבות ויש לו קצת כסף
אולי יחליט ללמוד משהו חדש
אדם שיש לו חובות רבות ויש לו קצת כסף
אולי יחליט ללמוד משהו חדש

3

(10) מהו גודל המרחב המשותף של שתי קבוצות?
 (11) מהו גודל המרחב המשותף של שתי קבוצות?
 (12) מהו גודל המרחב המשותף של שתי קבוצות?

(13) מהו גודל המרחב המשותף של שתי קבוצות?
 (14) מהו גודל המרחב המשותף של שתי קבוצות?
 (15) מהו גודל המרחב המשותף של שתי קבוצות?
 (16) מהו גודל המרחב המשותף של שתי קבוצות?
 (17) מהו גודל המרחב המשותף של שתי קבוצות?

השאלה היא: מהו גודל המרחב המשותף של שתי קבוצות?
 נניח שיש לנו שתי קבוצות, A ו- B , המוגדרות על ידי:
 $A = \{x \in \mathbb{R} \mid x^2 - 3x + 2 = 0\}$
 $B = \{x \in \mathbb{R} \mid x^2 - 5x + 6 = 0\}$
 נמצא את המרחב המשותף $A \cap B$.
 נפתור את המשוואות:
 עבור A : $x^2 - 3x + 2 = 0 \implies (x-1)(x-2) = 0 \implies x=1 \text{ או } x=2$
 עבור B : $x^2 - 5x + 6 = 0 \implies (x-2)(x-3) = 0 \implies x=2 \text{ או } x=3$
 המרחב המשותף הוא $A \cap B = \{2\}$.
 לכן, גודל המרחב המשותף הוא 1.

Handwritten text in Hebrew, appearing to be a letter or a document. The text is written in a cursive style and is heavily obscured by a large, semi-transparent watermark in the center. The watermark consists of the Hebrew words "לוקטור" (Lektor) and "האינטר" (The Inter) in a stylized font. The text is arranged in approximately 15 horizontal lines, with some lines being partially cut off at the bottom. The handwriting is dense and somewhat difficult to decipher due to the cursive style and the watermark. The paper appears aged and slightly yellowed.

Handwritten text in Hebrew, appearing to be a letter or document. The text is written in a cursive style and is heavily obscured by a large, faint watermark in the center that reads "התקופה" (The Period). The text is arranged in approximately 15 horizontal lines, with some lines being more densely packed than others. The ink is dark, and the paper shows signs of age and wear.

10
עמוד השקפה הוא לא יציב ופניו העצובים לפי האווירה הנשואה,
אזכורו של אדם היה נשואו של יצחק ושל אהרן ושל אהרן ושל אהרן.

יד
למורשת
חיים הזז

כל הזכויות שמורות

זה לי ימים רבים שחזרתי מנסיעתי לחו"ל, ואך מקרה הוא שנתאחרו דברי עד היום. עכשיו נראים לי הדברים שלא בשעתם, רחוקים מן האנדרלמוסיה שבאה עלינו, ממזג-אוויר רע זה, אף-על-פי, כמו שאמרה אותה זקנה להגל: טוב שיהיה מזג-אוויר רע משלא יהיה מזג-אוויר כלל.

פעמיים הייתי תוך השנה הזאת בחו"ל: תחילה בארה"ב ואח"כ בצרפת. שונה עבודה שעשיתי בארה"ב מן עבודה שעשיתי בצרפת. הצד השווה שבהן: הסכנה לקיום העם היהודי בגולה.

ספרי "בקולר אחד" יצא בתרגום צרפתי ונתבקשתי ע"י ההוצאה לבוא לפריס לסייע בהפצת הספר. תחילה היססתי. היה טעם לחיוב וטעם לשלילה. לשלילה – שלא רציתי להפסיק מעבודתי, ולחיוב – משום שליחות לאומית.

כידוע, אין הספרות העברית החדשה יוצאת בעולם. חומת-ברזל מפסיקה בינה לבין העולם וחונן לעצמה היא עומדת. כל נסיונות שנעשו לשעבר לפרסמה ברבים לא הועילו. לא תרגומים ממנדלי ולא תרגומים מביאליק, צ'רניחובסקי ושניאור, לא מברדיצ'בסקי ופרץ. אין העולם יודע עליהם ולא כלום. והדבר תמוה. שכן סופרים כמות הם אצל אוח"ע [אומות העולם] וקטנים מהם מתפרסמים ברבים ונוטלים שם. אין זאת אלא שגורל העם היהודי גרם להם: עם לבדד ישכון ובגויים לא יתחשב. עכשיו, שפנים אחרות לנו וכוחנו עמנו וקולנו הולך, מן הדין שתצא ספרותנו למרחב, להמונה של תרבות עולם וספרות אירופה. ודבר ברור, שממשלת ישראל תסייע בהבר, שהרי גדולה ספרות שהיא יחודו של עם, שפני העם כפני ספרותו.

הנימוק הזה הכריע וקיבלתי את המשימה עלי.

אעבור בטיסה אחת על פעולתי בצרפת, על הרצאות, מסיבות, שיחות שהיו לי שם, ומשם לבירור דרכים ולמסקנות להלכה ולמעשה, כי זה העיקר, ושמה תתן ממשלת ישראל דעתה ותתקן תקנה בעם ותעמוד לה זכותו לעולם.

(1) תחילתי באיחוד אירגוני תרבות היהודיים בפאריס. היה שם קהל רב מטובי העיר, ביניהם שגריר ישראל. קיבל את פני ד"ר מודיאנו. הוא דיבר בשבחה של תרבות ישראל. הודה כי זו הפעם הראשונה שרגלו של סופר עברי דרכה בבית הזה. מכאן ואילך, הבטיח, יהא הבית פתוח לסופרים עברים שיבואו.

(2) לאחר מזה היתה קבלת פנים בוועד האגודת הסופרים הצרפתים. ראשון דיבר שגריר ישראל. אחריו יו"ר האגודה, הסופר ליוטיי. אני הרציתי על הלשון העברית. זו היתה מסיבה נאה, מצויינת בדרכי נימוס צרפתי, בהתלהבות ובידידות של אמת.

(3) לאחר זה הרצאה במרכז הקהילה לנוער יהודי על הספרות העברית החדשה.

(4) הרצאה על הספרות העברית בקונסוליה הישראלית במארסיי. היה קהל רב, מיעוט יהודים ורוב לא-יהודים, והיתה התעניינות מרובה, שאלות ותשובות לאחר ההרצאה.

(5) הרצאה על הספרות העברית באוניברסיטה של אכס-מארסיי. פתח הדיקאן של הפאקולטה לספרות, פרופסור גיון. הלקטור ללשון העברית ד"ר ציטרון הרצה על עבודתי הספרותית. אני הרציתי את ההרצאה "שלוש פעמים" שנתפרסמה אח"כ ב"דבר". ההרצאה עוררה עניין רב בין הפרופסורים והסטודנטים ושאר הנאספים, רובם לא-יהודים. לאחר מזה היתה סעודת ערב מטעם האוניברסיטה.

(6) ארוחת-צהריים אצל סגן הדיקאן וכן ארוחת צהריים אצל המזכירה של אגודת ידידי ז'ול איזאק, ד"ר פיירה.

(7) הרצאה בקהילת סטראסבורג בפני קהל יהודים רב, זקנים וצעירים. לאחר ההרצאה שאלות ותשובות שארכו שעה ארוכה.

(8) ביקור אצל הרקטור של האוניברסיטה וארוחת צהריים עם הפרופסורים מטעם הדיקאן.

(9) הרצאה באוניברסיטה של סטראסבורג. הציג אותי לפני האאודיטוריה פרופ' אנדרה נהר.

(10) שיחה עם תלמידי הפקולטה לתרבות עברית.

11) שיחה בכיתה העליונה של ביה"ס התיכון.

12) קבלת-פנים רבת עם ורבת רושם ע"י שגריר ישראל בבית אונסק"ו.

13) נאום על י. ל. פרץ ביום הזכרון באגודת הסופרים של אידיש.

14) הרצאה באגודת סופרי אידיש.

15) סעודת ערב בסמינר של אליאנס ונאום שלי בפני התלמידים.

16) שיחה עם הלקטורים של לימוד הספרות העברית באוניברסיטאות.

17) פגישות עם עיתונאים צרפתיים.

מלבד זה היינו, אני ואשתי, שלושה ימים אורחי הממשלה הצרפתית שנהגה בנו עין יפה ונדיבות לב. בכל העבודה הזאת סייע אותי היועץ התרבותי, ד"ר שאנן.

זה רישום חטוף של פעולתי שהיתה מלאה תכונה רבה, מושא ומגע עם רבים ושונים, עניין והמיית לב. תרגום ספרי, הגורם העיקרי לכל המשימה הזאת, נשמט מכלל פעולתי ונשתנה להיות תוספת לעיקר, תוספת כל-שהיא הבאה מן הצד ובעראי: בכיקור נימוסים בבית ההוצאה, בשיחה עם עיתונאים, בתשובה על שאלות שנשאלתי.

קסם קסמה ישראל לעולם, ובני אדם מתאווים ובאים לתוכה לראות הנעשה בה, וכשהם חוזרים אין חוזרים אלא כשהם מלאים התפעלות, חיבה וידידות. כביכול, כאילו מעשי נסים ראו עיניהם, חזיון מפליא, גבורת נפש ושאר-רוח. בראש כולם הקיבוץ כעיקר כל העיקרים של עולם מופלא וחדש זה בהתהוותו. השם "קיבוץ" נודע ונשמע בכל מקום, ברחוב ובבית, בשכונות פועלים ובבתי-קפה של אינטלקטואלים ויושבי-קרנות. ודבר ראינו באמשטרדם, מועדון לילה ששם "קיבוץ" נקרא עליו.

אם רב ואם מעט מכיר העולם את ישראל ומלוואה, עֲרִיָה וכפריה, חופיה ומדברות שלה, את גדולי האומה, ההסדרות, מיוזג-גלויות, דרכי החינוך ושאר עניינים ופרובלמות שלה.

דבר אחד בלבד אין העולם מכיר: את הספרות העברית, ואין מעלה על הדעת שהיא קיימת, והריהי תקועה בקרן אפילה כמות שהיתה לשעבר.

עד עכשיו קשה דרך הספר העברי בעולם כקריעת ים-סוף. מוציא לאור אין נבהל לתרגם ספר עברי, מבקר בעל-שם אין מצפה לו ואין נמצא לו כדרך שהוא נמצא לספר אנגלי, גרמני או רוסי, והקורא שמעולם לא היה מצוי אצל ספר משל הספרות העברית אין נותן דעתו עליו.

זה המצב שקיים בין לא-יהודים ובין יהודים שהם דומים לדומים, כל-שכן בין יהודים כהלכתם שאך מקרוב באו והם שוקדים על הטמיעה ומעלימים עין מכל דבר יהודי שבידם.

איני יודע מה לעשות כדי לפרוץ דרך לספרות העברית בעולם. למעשה, הרי זה זו הסברה והרי זה משא ומתן עם מוציאים לאור, עם סופרים, עיתונאים ומבקרים והפצת הספר בדרך מלאכותית ע"י אירגונים ומוסדות שלנו בכל הארצות. הפצת הספר ברבים חובה לאומית היא ואקט פוליטי.

זאת היא עבודה קשה, מפרכת, עבודה נמלים – ספר ועוד ספר ועוד ספר, עד שיתחילו הבריות להיות רגילים בספרות עברית ומצויים אצלה.

ואילו עבודה כתיקונה – הרי זה חינוך עברי. בכלל זה הכל: ספרות עברית, תרבות ישראל, ובראש ובראשונה עיקר קיום האומה.

הגולה עומדת על דת. אולם אין הדת כמות שהיא עשויה בימינו כדי להזין את נפש האדם, וממילא אין בה כדי לקיים את העם. אפילו לשעבר, כשהיתה הדת שולטת בעם שלטון גמור, לא שלטה אלא על-ידי לימוד תורה, היא תורה היא תרבות לאומית, ואילמלא כן לא היה העם מתקיים. וראייה מן היהדות הריפורמית בגרמניה ומיהדות צרפת, איטליה, סקנדינביה.

לא הדת היא איפוא שעושה את העם חטיבה אחת, אלא לשונו ותרבותו המיוחדת לו. העם הצרפתי והעם האיטלקי והעם הספרדי או הפולני כולם קתולים הם, ואין נבדלים זה מזה אלא על-ידי לשונם ותרבותם. אדרבא, הדת פוטר את האדם מיסודותיו ומעיקריו האלמנטריים, מלשונו ומארצו, לפי שמרכזה בשלמעלה ממנו. לצורך קיומו הארצי יוצר לו העם את תרבותו, וסוף נבלעת בה הדת כחשבון קטן שנבלע בחשבון גדול ופועלת עמה כאחת.

העם היהודי בגולה, שאיננו חי על תרבותו הלאומית אלא על תרבות זרה מתערער מיסודו ונפרט ליחידים. היהדות נעשית דבר של רשות, של עראי והיסח הדעת. הקשר האורגני שבין הפרט לבין כלל ישראל נפסק. שוב אין הפרט יודע כמה הוא יהודי, למה הוא יהודי, לאיזה צורך וטעם, ולמה ימנע עצמו מלישא אשה לא-יהודיה ולבנות בית כאחד מן העם שבתוכו הוא יושב.

האדם, והדברים אמורים באדם אינטלקטואלי, אין בו אלא מה שיש במידות ידועות של הדור.

הפילוסופיה המודרנית, זו שהולכת בראש ומקובלת על הכל, היא פילוסופיה של פסימיות, של ייאוש ופחד מן האין. היא עוסקת בעיקר בהכרה אינדיבידואלית של היחיד. עוקרת אותו ממקום וזמן ומציגה אותו בתוך עולם אבסורדי של כאוס שאין לו ראש ואין לו סוף, ואינה ברורה למה ולמה הוא בא.

כיוצא בזה הספרות המודרנית מלאה סקפטיות וייאוש, תיפלות וארוטיות מזפרזת, חיי עוועים ותעתועים אמוראליים של כרך גדול. גיבור הרומן המודרני הוא אדם שאבד את מרכזו הרוחני, פרק מעליו עול מצוות ומחוץ לחברה עומד. זה אדם אגואיסטי וציניקון, בלא זיקה לאהבה, לידידות, להומאניות, להתקדמות ולתרבות רוחנית. אדם בודד, מוחלט בעולמו הפנימי. הוא אמת מידה של היקום, ראש וסוף של כבשונו של עולם ואין בלתו.

ואילו אמנות הציור והפיסול פרשה מן הצורה לפרומציה מאורגנים חי לאירגון גיאומטרי מופשט, לעולם שמתפורר והולך, שמשיל אברים-אברים ומתפורר והולך, לעולם שבור וקרוע, בלא קרקע מתחת, והכל בו אמורפי ותלוי בריפיון.

מתוך סקירה קצרה זו שסקרנו אנו עומדים על אופיו של הדור ועל טיבו של האדם בן זמננו, שהוא מאוכזב ומיאוש מנוער מערכי רוח ומאידיאלים. הוא מלא פחדים ודכדוך-נפש, שואל לטעם קיומו, מיצר שבא לעולם ומיצר שעתיד לצאת מן העולם ובינתיים נוהג בשרירות-לב, בהפקרות ובהוללות אורגיאסטית.

ומה כל הדור כך, כל שכן הנוער היהודי שברובו הוא אינטלקטואלי ומעין אינטלקטואלי, ודבר מבית-אבא מעורער הוא, ואין הקרקע מוצק תחת רגליו, קרקע של שקיעה.

לאחר השואה התחיל העם היהודי להתארגן מחדש. בארץ-ישראל נתארגן העם בגוף מדיני, באמריקה – בבתי כנסת. אירופה נתרוקנה מיהודים, פרט לאנגליה ולצרפת.

הגולה באה עד משבר. שוב אינה יוצרת ערכי תרבות לאומית ואינה שומרת על הקיים, על ערכים משלעבר, ואין בידה דבר שיהא מייחדה ומקיימה בין הגויים. הלשון היהודית נשתכחה, ההווי היהודי בטל, הבית ריק מחגי ישראל ומכל מנהג יהודי, וחינוך הבנים ברובו הגדול הוא חינוך של "בר מצווה" או שאין קיים כלל וכל-עיקר.

ההתבוללות עושה שמות בעם וקשה היא המכה של נשואי-תעוה, כמעט אין נקי. העם הולך על עברי פי תהום. כלייה אורבת לעם בגולה. על זה דיברתי שנה קודם לכן בארצות הברית ולא ביקשו לשמוע. עכשיו אנו קורים ב"דבר" ידיעה על יהדות אמריקה שהיא נתונה בסכנה. במחנה "גליל" על יד פילדלפיה נתכנסו עסקני ציבור מניו-יורק, ניו-ג'רזי, פנסילבניה, מריילנד וואשינגטון. עמם יחד פרופסורים, מומחים ומחנכים לטכס עצה באיבוד הנוער היהודי האינטלקטואלי באמריקה. גדולה מזו היא ההתבוללות בצרפת. שם אין עין רואה ואין דעת קהל נשמעת ולא כל אירגון ותיכנון של ממש.

גדול שם ישראל בעולם. מדעת ושלא מדעת מצפה העולם לישועה שתבוא מישראל ותוציא אותו ממצוקותיו הרוחניות. איני יודע אם הנוער של כל העמים הבא לישראל מוצא שם מה שביקש ושמה אין מוצא לפי שעה ותולה לה עד שתגדל ותבוא בכוחה ובזיווה. היהודים שבגולה בלבד אין מצפים לכלום. מתכבדים הם בעבודה של ישראל ומשתבחים בשמה הטוב. הדבר הוא כן. גדולה מזו, ממנה ובה נתעלו ונזקפה קומתם. אבל כל עצמם לא נתעלו אלא כדי לישב ביתר תוקף בגולה. לא זכינו שתיעשה

להם ישראל סם-חיים שיתכנסו ויבואו, לכל הפחות שיסתייעו בה ויחדשו כוח בשביל שיתקיימו ולא יעברו מן העולם. אדרבה, דווקא עכשיו, בימיה של ישראל, כלות הגלויות והולכות, וכל מה שהן הולכות הן כלות והולכות.

בידוע, משלים העם כמו ידיו את מלאכת השונא שלא הספיק לכלותנו. אשתקד הייתי בארצות-הברית. נסתכלתי וראיתי את העם בעלבוננו. ראיתי את החינוך העברי שהוא מועט, את הנוער שהוא אובר לנו, את העם שלא יעלה לישראל וקץ הגלות קרוב לבוא.

דרשתי ברבים ואמרתי כל הדברים האלו, תבעתי מהם לא את כבוד ישראל, אלא את כבוד הגלות, כן, את כבוד הגלות שתהא גלותם גלות, בשביל שתתקיים ולא תחדל מן הארץ. וכיוונתי ואמרתי, שלא יסמכו על הדת ולא יבטחו בה, שהדת נתרוקנה מתוכנה ואינה נחלת הרבים ואי-אפשר לה שתהא נחלת-הרבים, שאין קץ לגלות אלא על-ידי חינוך עברי ותרבות עברית, על-ידי ספרות עברית שלעבר וספרות עברית נבראת.

כתוספת לעיקר שהיא כעיקר – כיבוש הנוער.

הצעתי גיוס נוער יהודי אקדמאי לחיל-שלום, מעין אותו של קנדי, בשביל ישראל. היינו: שלושה או ארבעה אלפים של נוער יבואו מארצות הברית לישראל, ולאחר שירכשו באולפנים שלנו ידיעת הלשון העברית יורו בבתי-ספר שלנו הלשון האנגלית, מתימטיקה, פיסיקה וכיוצא בזה שאר מדעים שימושיים. כידוע, מדוחקים אנו במורים למקצועות אלו, ותלמידי בתי-הספר משל העולים החדשים מפגרים הם במקצועות אלו, וזו תקלה לעתיד לבוא לעם ולא-ארץ. הללו, המורים, ישמשו מלאכתם שנה ושנתיים חוזרים לארצם ושלושה וארבעה אלפים אחרים באים במקומם. החוזרים אין חוזרים אלא וכבר הם מעורבים בין ענייני ישראל, מבושמים מן התרבות העברית והלשון העברית שגורה בפיהם. הם-הם יפיצו על סביבותיהם את הלשון העברית ותרבותה, ובשנים לא רבות תיווצר אינטליגנציה עברית ותשתנה הגולה להיות עברית.

אף ישראל תתקן פגם שלה בחינוך, ונמצאו שתיהן כאחת, הגולה וישראל, נשכרות. אותה שעה, משתקף הלשון העברית וספרותה רווחות בגולה יחזק הקשר בין הגולה לבין ישראל, קשר של ממש, טבעי ואינטימי, ותָרַב העלייה לישראל, מאליה, לרצונה ולצרכה.

בתחילה התנגדו להצעה זו ולא האמינו בה, וסוף לאחר שיחות-דברים, משא-ומתן ושיקול-דעת, חזרו בהם, ביניהם הקונסול לשעבר בניו יורק, מר כתריאל כ"ץ וראש המחלקה לחינוך עברי בגולה מר הרכבי. יש מהם שנתלהבו ונאחזו בדבר ודבקו בו, כגון רביי גיי קויפמן. הוא קיבל על עצמו לשלוח לישראל בכל עונה ועונה 750 איש מן הנוער האקדמאי. אף מר הרכבי הודיע שיש בידו להביא לתכלית זו מדרום אמריקה, וכבר איני יודע כיום כמה, אלא זוכר אני המון נוער רב.

אגב, בימים אלו באה ידיעה על הנשיא ג'ונסון שהציע מעין תכנית: גיוס חיל אקדמאים צעירים שיתנדבו להוראה בבתי ספר של שכונות העוני וי ת נ ד ב ו, לא לשם פרנסה אלא מתוך צורך נפשי ולשם חובה לאומית. ומה שם כך, אצלנו לא כל-שכן! ולא דווקא מורים בלבד, אלא עוד כל שאר בקיאים במקצועי עבודה רבים ושונים.

יותר משקשה להניע את הנוער לבוא, שכן לעולם רץ נוער לאידיאלים, לדבר של התנדבות ומסירות-נפש, והנוער של דורנו במשמע, ונוער דורנו בייחוד שהוא חסר אידיאלים, קשה אירגון המעשה. שהרי זה מחייב אירגון ממלכתי, כוחות רבים, אנשים בעלי שאר-רוח שיתנו עצמם על הדבר ויעבדו עבודה לשמה, בהתלהבות ובמסירות-נפש.

תכנית פנטסטית היא זו. הדבר הוא כן. אולם אין טוב למציאות מן הדמיון. בעלי-הדמיון הגדולים שבעולם הם גילו ארצות, יסדו מדינות, עשו מהפיכות, המציאו המצאות, יצרו היצירות הריאליסטיות הגדולות בספרות ובאמנות. הרעיון המשיחי בישראל והתנועה הציונית במאה שעברה, ששניהם כאחד חזקתם בדמיון, גרמו לייסודה של מדינת ישראל. אף קיום הגולה בדורותינו כן: מעשה פנטסטי.

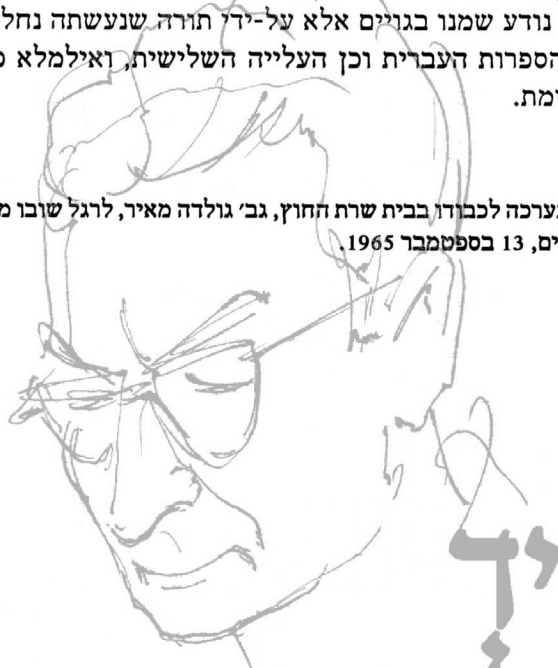
אנו רוצים בקיום הגולה, בשנים-עשר מיליון יהודים, בין הם ברוסיה הסובייטית, בין הם בשאר כל העולם, שיתקיימו כחטיבה אחת. וכשם שבתחילה עשתה הגולה למען ארץ-ישראל, כך חייבת מדינת ישראל לעשות עכשיו בשביל הגולה.

מקיומה של הגולה חיזוק לישראל ובטובתה של הגולה טוב לישראל.

עת לסיים. נחזור לשעה קלה לתחילתנו, לביקורי בצרפת. יתירה צרפת על שאר גלויות, שהסכם תרבותי לישראל עמה, ונמצאת חמורה מצד אחד וקלה מצד אחר. הלשון העברית, שהיא נלמדת שם בבתי-ספר תיכוניים הכלליים ובאוניברסיטאות, זה אחד ההישגים המדיניים המפוארים שלנו. נשקוד על ההישג הזה שבידינו להרבות תלמידים ולהוסיף בתי-ספר על בתי-ספר וליקטורטים על ליקטורטים הקיימים. אין הדבר תלוי אלא ברצוננו ובכישרון מעשינו.

אולי טוב הדבר שנכונן מכון או סמינר להכשרת אנשים לתפקיד של לקטורים בצרפת וכן ליועצים תרבותיים בכל מדינה ומדינה. מלבד זה, מן הראוי שנחזק קשרי תרבות עם מדינות זרות, שנתרגם מן הספרות העברית, וסוף נזכה להשתלב בספרות העולמית. אין צורך לומר כאן, במסיבה הזאת, את ערכה של תרבות לאומית ועד-היכן גדול כוחה כגורם בין-לאומי. די אם אומר, כי לא נתקימה היהדות אלא בכוח תרבותה הלאומית ולא נודע שמנו בגוים אלא על-ידי תורה שנעשתה נחלת הרבים; כי לא היתה עלייה השנייה אלא על ידי הספרות העברית וכן העלייה השלישית, ואילמלא כן לא היה ישוב ארץ-ישראל ולא מדינת ישראל קיימת.

דברים שאמר חיים הזז במסיבה שנערכה לכבודו בבית שרת החוץ, גב' גולדה מאיר, לרגל שובו משליחותו לצרפת, בנוכחות נשיא המדינה ואישי ציבור. ירושלים, 13 בספטמבר 1965.

יד למורשת חיים הזז

כל הזכויות שמורות

